

چرایی افت کمیت و کیفیت پسته

چالشی به نام تغییرات جوی

محمد پورابراهیمی
دانشجوی دکترای فیزیولوژی تولید و پس از برداشت

در سال‌های اخیر به دلایل گوناگون، عملکرد محصول پسته در مناطق مختلف پسته‌کاری، کاهش یافته و تولید این محصول ارزشمند، به‌ویژه در استان کرمان، دچار مشکلات متعددی شده‌است.

در کنار این کاهش عملکرد، کیفیت محصول تولیدی نیز به‌شدت کاهش یافته‌است. در سال جاری این موضوع با شدت بیشتری ظاهر شد، به‌طوری که در کنار کاهش شدید عملکرد، کیفیت محصول تولیدی نیز به شدت پایین آمده و درصد میوه‌های پوک، ناخندان و نیم مغز افزایش یافت. در این نوشته سعی بر این است که دلایل این موضوع از جنبه‌های مختلف بررسی و راهکارهایی جهت بهبود وضع موجود ارائه گردد.

به نظر می‌رسد، مهم‌ترین دلیل کاهش عملکرد محصول تولیدی در سال جاری وقوع خسارت سرمازدگی در فروردین ماه باشد؛ به این معنا که اُفت ناگهانی دما در محدوده زمانی ۱۶ تا ۱۹ فروردین ماه سال جاری در مناطق مختلف پسته‌کاری استان کرمان باعث از بین رفتن بخش زیادی از محصول گردید. طبق گزارشات واصله از مناطق مختلف، در برخی مناطق دما تا ۴ درجه سانتی‌گراد زیر صفر نیز کاهش پیدا کرده‌بود.

باتوجه به اینکه تاریخ و زمان وقوع خسارت سرمازدگی بسیار مهم است، چنانچه این پدیده در اوایل شروع رشد که هنوز درختان خیلی فعال نشده‌اند رخ دهد، میزان خسارت کمتر خواهد بود. اما متأسفانه در سال جاری این پدیده جوی در تاریخی روی داد که اکثر ارقام حتی ارقام دیرگل نیز رشد رویشی‌شان آغاز و درختان از رکود زمستانه خارج شده‌بودند. این امر باعث شد که میزان خسارت تشدید و افزایش یابد.

موضوع دیگر، کیفیت پایین محصول باقیمانده است؛ در واقع زمانی که خسارت سرمازدگی رخ می‌دهد حساس‌ترین قسمت به سرما، جنین پسته است که به شدت در اثر سرما دچار خسارت می‌شود. در این شرایط، در بعضی از مواقع پوست میوه کمتر دچار خسارت می‌شود و میوه شکل ظاهری خود را حفظ می‌کند، درصورتی‌که جنین در معرض زوال و نابودی قرار می‌گیرد. با این اوصاف، امسال جنین محصول باقیمانده به درجات مختلف دچار خسارت شد.

مضافاً، درختان پسته در سال جاری افزایش زود هنگام دمای هوا در خردادماه را به‌طور غیرمنتظره‌ای تجربه کردند. بنابراین، جنین‌هایی که در اثر سرما خسارت دیده‌بودند، بسته به میزان صدمه، با سرعت‌های متفاوتی به رشد خود ادامه دادند و چون درصد قابل توجهی از آنها رشد مناسبی نداشتند در مواجهه با خسارت گرمای زود هنگام در خردادماه رشدشان کاملاً متوقف گردید. در این شرایط، عدم رسیدن همزمان محصول نیز رخ می‌دهد، چون بسته به میزان درجه صدمه جنین، سرعت رشد متفاوت خواهدشد و جنین‌های سالم‌تر با سرعت بیشتری رشد می‌کنند و مغز میوه‌های آنها زودتر پُرمی‌شود. این موضوع باعث می‌شود میوه‌هایی که زودتر پُرشده‌اند و سنگین‌تر هستند در معرض خسارت باد و پرندگان قرار بگیرند.

موارد ذکر شده، مهم‌ترین دلایل اُفت کمیت و کیفیت محصول در سال جاری هستند. در اینجا لازم می‌دانم که در این حوزه چندین پیشنهاد به کشاورزان و بهره‌برداران و حتی کارشناسان ارائه نمایم. اولاً اینکه روش‌های تولید و مدیریت باغات در سال‌های اخیر متفاوت شده‌است و با توجه به افزایش شدید هزینه‌های تولید محصول پسته اعم از: سموم، نهاده‌ها و هزینه کارگری، هیچ راهی به جز استفاده از تکنولوژی‌های جدید و رعایت اصول علمی در مدیریت باغات جهت تولید بیشتر و در نهایت افزایش عملکرد، وجود ندارد. در این راستا، توجه به موضوع تغییرات اقلیمی و مدیریت این تغییرات در راستای کاهش خسارت‌های احتمالی بسیار مهم هستند. در این رابطه اگر در اواخر فصل رشد، یعنی در پاییز، طبق پیش‌بینی‌های هواشناسی، سرمای زودرس وجود داشته باشد، مدیریت تغذیه و آبیاری باغات باید به گونه‌ای باشد که باعث تحریک رشد نشود؛ چون باعث فعال‌تر شدن جریان شیره گیاهی و بیدارشدن درخت می‌گردد و در نتیجه باعث تشدید خسارت سرخشکیدگی و ریزش جوانه‌های زایشی در شروع فصل رشد بعدی خواهدشد. در شروع فصل رشد نیز با توجه به دور آبیاری باغ، اگر شروع کوددهی طبق پیش‌بینی‌های هواشناسی در زمان مناسب انجام گیرد و از ترکیبات استارتر مناسب استفاده شود، حتماً رشد و عملکرد بهبود خواهدیافت. همچنین، چنانچه طبق پیش‌بینی‌های هواشناسی، در اوایل اردیبهشت ماه میزان بارندگی و روزهای ابری زیاد باشد، استفاده از کودهای کلسیمی جهت تولید محصول مناسب و جلوگیری از وقوع بسیاری از عوارض فیزیولوژیکی ضروری است.